

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiiilor economice
Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășiiilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amîndouă în Orăștie.
— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua Duminică.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul IV.

ORĂȘTIE, 11 Ian. 1909.

Nr. 1.

Întrînd în anul IV.

Trecuți peste colina unui an împlinit, a fost numai firesc, ca în clipa cînd am intrat în un nou an de viață și de muncă, să stăm puțin locului, să răsufliăm de oboseala drumului făcut și să ne luăm noi puteri pentru anii ce ne așteaptă.

Ce-am lăsat în urmă — știm: zbateri și muncă, lacrimi și dureri. Și numai ici-colea cîte-o clipă de înseninare, cîte-o clipă de mulțumire, ca apoi de nou să fim copleșiți de griji, de alergări, de neizbînzii dureroase.

Am trudit drumul pînă am trecut peste colina anului îngropat, — ca să avem drept să nădăjduim la mai bine, — în valea noului an, ce am început să-l trăim.

Ce-o fi, — nu știm.

Atîta știm însă, că nădejdea e numai îmbold la muncă, e numai pornitoarea străduinței în spre mai bine.

Au trecut și vremile minunilor; s'a stins și traiul fără griji și fără trebuințe.

Cine are — mîncă și trăiește. Cine n'are, rabdă și să prăpădește.

Mila e pentru cerșitori. Plînsul și jeluirea pentru copii nevrîstnici.

Nouă — oamenilor ce ne dăm seama și de noi și de ai noștri, nu ne-a rămas decît nădejdea și încrederea în puterile ce le avem.

Și iată pentru-ce, noi, căroră darul și învățatura mult-puțină, cît avem, ne-a pus condeiul în mîna ca să slujim neamului cu scrisul nostru, începînn munca unui nou an, înălțăm-ne fruntea cătră Cel de sus și-i cerem:

Dă Doamne poporului nostru nădejdea în viitor, și în-

crederea în puterile ce le are, ca macar în anul acesta nou să poată și să știe muncii și mai cu rîvnă și mai cuminte!

Și pînă acum am muncit mult și am muncit greu — din cale afară. Că de eram alt neam, mai gingășit, mai poftitor — de mult ne-am fi șters și numele de pe fața pămîntului.

Așa cum am dus'o — dar tot ne-am scos cu traiul de pe o zi pe alta. Că și alții au știut mai puține, și alții au muncit mai cu puțină rîndială.

Dar acum — alte neamuri s'au scuturat: și-au luminat mintea și și-au rînduit munca!

Și chiar și așa o duc greu și poticnit.

D'apoi noi?...

Nici luminați de strălucirea învățaturii, nici rînduiți cu munca, — în viitor doar nici orbeca nu vom mai putea, nici ca Români, dar nici chiar numai ca oameni.

Și de vom sta și în anul ce începem cu mîmile în sîn și cu mintea în întunec — sărăcia ne va copleși și copiii rămași pe drumuri vor blăstăma numele nostru în vecii vecilor, cît ne va mai dura vița-porodita!

E ceasul de apoi — ca să ne scuturăm lanțul, ce ne ține în întunec și în sărăcie.

Și neamul și datorința de om ne cere să învățăm cu minte și să muncim cu rîndială!

Unul cîte unul însă nu suntem în stare să ajungem înainte.

Să ne căutăm tovarăși, ca să rînduim munca — să avem foloase mai mari, mai mulțumitoare.

Noi și în anul nou ne-om da silința să ajutăm cu sfațul și cu scrisul nostru.

Numai Voi, iubiți cetitori,

vă aveți nădejdea și încrederea în puterile ce le aveți, — și atunci roada muncii și ușorul traiului, nu poate să în-tîrzie.

Nădăjduim că anul nou de muncă ce începem, să fie mai mult anul traducerii în fapte a povețelor date și primite.

Un îndemn cuminte!

»Revista Economică« delă Sibiu a publicat în un număr trecut un articol, cuprînzînd pe lîngă adevăruri crude — sfaturi lămurite și bine chibzuite.

După-ce arată că cu toate svîrcolirile noastre n'am ajuns nici la conducerea țării, nici la facerea legilor, nici în slujbe însemnate, — ne spune că locul nostru e la sate, unde să organizăm munca economică.

Iată această parte a frumosului articol:

„...Avem totuși un rol: în viața comunei.

„Aici putem face multe lucruri bune pe toate terenele, și atîrnă delă cumînțenia și hărnicia noastră, ca acest rol să-l îndeplinim, înainte de toate, spre folosul poporului nostru.

Intre multe mizerii de cari suntem împresurați, este totuși un lucru mare, că noi Români din această țară, trăim pe un teritor (loc) compact (toți laolaltă), care în cea mai mare parte este proprietatea familiilor și comunelor românești.

Acest teritor este avere românească, împreună cu casele și edificiile economice, cu casele comunale, bisericile, școalele ș. a.

Poporul nostru muncește acest teritor, și din roadele lui își mulțumește toate trebuințele private: hrană, îmbrăcăminte, locuință, ș. a.

Din roadele ostenelelor sale și-a făcut bisericile, școalele, casele comunale etc.

Din roadele muncii sale a susținut și susține pe preoți, învățători, notari, primari și alți diregători comunali.

Din aceste roade își ține servitorii comunali: ciurdari, stăvari, purcari, păzitori de noapte, ș. a.

Din roadele mînilor sale contribuie la susținerea organizmului său bisericesc-școlar.

Din roadele sudorilor sale își susține advocații, medicii, inginerii, ș. a.

Din roadele ostenelelor sale își susține meserieșii și negustorii săi, cum și toate societățile sale culturale și economice.

Din roadele sale îngrășe adesea pe meseriașii și negustorii de alte neamuri!

Din roada brazdei sale dă feluritele dări și aruncuri neapărat trebuincioase la susținerea încurcatei mașinării a statului, milioane dă în acest scop, și le dă fără să cirtească.

Dă dare de pămînt, darea casei, darea de cîstig, echivalente, darea de timbre, de conzum, etc. La acestea să adaugă darea suplimentară după pămînt și casă, aruncul pentru camera industrială, pentru drumurile comitatului, pentru spitalele țării, și altele.

Afară de acestea, poporul nostru își dă ce are mai bun: cei mai zdraveni feciori, drept dare de sînge, pentru apărarea patriei.

Aceste două din urmă: grelele dări și darea de sînge, însemnează ceva! Aici ni-se dă și nouă rol de frunte, care nu-l poate tăgădui nime; la sarcini să ține și la noi în țară deplină egalitate (toți la fel!).

*

Firește că lucrul acesta nu ne poate mulțumi. Și am fi nișre nemernici dacă nu ne-am da toată silința, ca să ne smulgem o stare mai vrednică de un popor cu însușirile cari le avem noi Români.

Dar cum?

Înainte fie toate prin o organizație economică, întemeiată pe rîndulelile liberale ale legii comerciale, pînă cînd mai putem avea folos de această lege.

În temeiul acestei legi, am

fi putut face și pân'acum lucruri mari: înființând din puterile noastre tot felul de *tovărășii economice*, spre folosul tuturor, bogați și săraci!

Această lege însă n'am înțeles-o, și parecă n'o înțelegem nici acum! Ea, chiar și în împrejurări așa de neprielnice cum sunt acelea în cari trăim noi azi, — este aproape pentru tot poporul nostru: literă moartă.

Pe cînd noi pe terenul financiar ne-am mulțămît pînă acum cu înființarea de bănci, popoarele conlocuitoare au brăzdat, desfundat și cultivat cîmpul cel înțelenit al *tovărășiiilor*. Sute și mii de *tovărășii*, felși fel, au înființat și înființează pretutindeni, pregătind prin ele smulgerea celor mulți și neajutorați. Așa au făcut în anii din urmă frații noștri din Bucovina și din România. Toți ne-au întrecut. Numai noi stăm ca împietriți, și în direcția *tovărășiiilor* nu ne dăm silința să începem o pornire puternică, sănătoasă și peste tot locul!

Ar trebui să înțelegem odată cu toții, că dezvoltarea agriculturii (plugăriei) noastre cu ale sale, dezvoltarea industriei noastre de casă, a meseriilor și negoțului, ridicarea bunăstării noastre economice și culturale peste tot, chiar îmbunătățirea sortii noastre politice, — sunt atîrnătoare în cea mai mare parte de înființarea *tovărășiiilor economice* de tot felul.

Și dacă va fi să ajungem și noi cîndva la un rol de mai mare însemnătate în această țară, vom putea-o face, înainte de toate, numai organizîndu-ne desăvîrșit economiceste!

Dela frații din Bucovina.

Frații noștri din mindra Bucovină, au început mișcarea pentru *tovărășii* cu mai multă stăruință decît noi, cești d'aci. După o muncă neîntreruptă de ani de zile — azi Românii din Bucovina, cît de puțini sunt față de noi, — totuși au peste 100 *tovărășii* sătești, în frunte cu o Centrală bine condusă!

Ca un nou indemn să ne slujească munca de frate — dăm aici un raport despre înființarea unui nou fel de *tovărășie* și despre roadele ce să ajung cu o *tovărășie* de consum (boltă)

de nou plănuită. Iată știrile, ce ne înveselesc atît de mult:

Intîia însoțire română pentru vînzarea vitelor.

Duminecă în 27 Decemvrie a. tr. s'a înființat în comuna Volcineț o însoțire pentru vînzarea vitelor, zisă „Aurora agricultorului“ î. r. c. g. m. pentru Volcineț și alte comune române din districtul Siretului, cu sediul în Volcineț.

La adunarea aceasta de consfătuire au luat parte și conducătorii însoțirilor raiffeisiene din Baineț, Bahrinești și Mușenița.

Această însoțire e intîia în felul ei în Bucovina și are după statute de scop:

1. Vînzarea împreună a ori-și-ce fel de vite, a căror carne să întrebunțează pentru hrana membrilor însoțirii.

2. Infrurirea și regularea prețurilor, în folosul crescătorilor de vite și cel al hrănitorilor cu carne.

3. Răspîndirea sistemelor (felurilor) raționale la îngrășarea vitelor.

4. Aducerea de nutrețuri pentru îngrășarea vitelor și eventual vînzarea lor.

5. Sprijinirea creșterii după știință a vitelor și aducerea de vite de soi bun pentru membrii însoțirii.

Statutele însoțirii nou înființate au fost compuse și tilcuite de inspectorul Centralei dl Nicolae Iancu (ardelean, din comuna Mohu, lângă Sibiu), și primite cu însuflețire de poporul adunat în număr mare.

Dorim rod bun acestei întreprinderi nouă spre întărirea și înflorirea economică a poporului român.

Prăvălia „Albina“ din Rădăuți.

După o muncă de mai multe luni, am izbutit în urmă și noi Românii rădăuțeni a deschide o prăvălie românească. Contra așteptării și în ciuda gheșefțarilor străini, am cumpărat și o casă frumoasă în inima orașului în preț de 75.000 cor., în care la 15 Decemvrie am deschis prăvălia „Albina“.

Abia însă ce am început a ne încălzi în casa noastră, străinii au și început a-și arăta arama. Mai întii au început minciuni, cîte și mai multe, despre prăvălie și marfă. Văzînd însă că aceasta nu le ajută nimica și că mușterii (cumpărătorii) dela cari să îmbogățise ei prin zeci de ani, au început a să descurca de ei și a cumpăra numai dela prăvălia românească, și-au ieșit din sărite și au făcut un sfat, ca să scadă toți prețul la fiecare marfă, ca astfel să ne tragă cumpărătorii și să ne nimicească chiar dela început.

Spre bucuria noastră și a neamului întreg, trebuie să spunem, că simțul de ținare împreună națională, încă n'a perit din inimile noastre și, ca nici odată, acuma s'a vădit aceasta și

neru la olaltă, mai ales la femeii, căci după cît ni-i cunoscut, fiecare doamnă românească, care a avut de îngrijit oarecari cumpărături, nu s'a lăsat ademenită de lingușirile străinilor, ci le-a spus verde în ochi, că de-acuma au prăvălia lor românească, dela care vor cumpăra toate cele!

Laudă și stimă să cuvîne astorfel de femei, cari își știu prețui neamul și apăra interesele lui, și fericit este poporul, care să poate lăuda cu astfel de mame!

Cu fală trebuie să spunem, că chiar mai mulți gospodari din Rădăuț, Horodnic, Frătăuț și din alte sate, au declarat, că ei vor cumpăra de-acuma ori-și-ce marfă numai dela prăvălia românească, chiar de-ar plăti-o și mai scump decît la jidan!

Așa scrie foaia „Românul“ din Bucovina!

Faceți scaldă de praf hoarelor

De bună seamă cu toții ați văzut cum galițele, în deosebi găinele, să scaldă vara foarte des în năsip și în praful de pe drum.

Puțini își vor fi dat însă seamă de însemnătatea acestui lucru, care este foarte de lipsă pentru galițe, — scrie Munca — căci prin aceasta să curăță de vermușleții cari le atacă așa de ușor.

Vara galițele (hoarele, găinele) fac lucrul acesta singure, dar iarna, cînd pămîntul e înghețat sau acoperit cu zăpadă, trebuie să se îngrijească omul de o astfel de scaldă de praf, care să poate face ușor în modul următor:

Într'o ladă largă și puțin afundată, să pune țărînă uscată bine, sau var nestîns pisat mărunt. Lada să așeze la un loc scutit unde umblă galițele, și înnoim din cînd în cînd cuprinsul ei.

Galițele nu vor lipsi să nu-și facă »scaldă« lor, prin ceace să curăță de vermușleții de pe piele și ele vor începe să ouă cu mult mai curînd și mai bine!

Douăzeci și opt expoziții

ale

„Reun. rom. agricole din com. Sibiiului“.

Activitatea binefăcătoare a »Reuniunii remâne de agricultură din mitatul Sibiiu«, e cunoscută în cele mai largi cercuri. Înființată înainte cu 20 ani, ea a îmbrățișat dela începutul activității sale aproape toți ramii economici. În acest timp, ca puține alte așezăminte ale noastre, ea a cutrierat în lungul și latul comitatului Sibiiu, aproape toate comunele noastre mai de seamă, și mai că nu e comună, în care să nu

fi lăsat după sine lucrări folositoare și dănuitoare. Cred a fi de folos să ne dăm seama despre ce și cum să lucrează la acest așezămînt, mai ales acum, cînd chestiunile economice par a preocupa mai mult ca ori-cînd pe o samă din ai noștri. Dintre lucrările mai de căpetenie ale Reuniunii noastre să remarcă expozițiile diferite și sistematice, ce ea le aranjază an de an.

Bine organizate și înțelepțeste conduse, expozițiile Reuniunii noastre au avut întotdeauna bună reușită. Economii noștri întimpină pornirile bune ale cîrmacilor Reuniunii cu multă încredere și cu multă bunăvoință. Acestea odată cîștigate, nu vor lipsi nici roadele indispensabile, roade ce au de scop bunăstarea și înflorirea economului nostru.

Pentru nobilitarea rasiei vitelor de prăsilă, ea a aranjat 18 expoziții de vite de prăsilă, împreunate cu premii în bani. Acestea 18 expoziții s'au ținut în anul 1890 în Rășinari, în 1891 în Tilișca, în 1892 în Avrig, 1893 în Pianul rom., în 1894 în Săliște, în 1895 în Apoldul rom., în 1896 în Fofeldea, în 1897 în Boița, în 1898 în Sebeșul-săs. în 1899 în Sibiiu, la 1900 în Mercurea, în 1901 în Ilmbav, în 1903 în Racovița, în 1904 în Răhău, în 1905 în Veștem, în 1906 în Săsciori, în 1907 în Săcădate și în 1908 în Șura-mare. La acestea expoziții s'au împărțit în total 3886 coroane premii în bani.

Pentru a promova cultura pe scară mai întinsă a poamelor de soi ales și mai căutate pentru marele comerț, ea a aranjat pînă acum 5 mari expoziții de poame, struguri și derivatele lor, și anume, în 1894 în frunțașă comună Săliște, în 1898 în opidul Sebeșul-săs., în 1899 în orașul Sibiiu, în 1905 în opidul Mercurea și în 1908 în frunțașă comună Avrig. La asemenea expoziții, pe lângă discursurile instructive, ce să țin despre cultura poamelor, să împart premii în bani și diplome de recunoștință.

Pentru a introduce îmbunătățiri în cultura oilor de rasă, Reuniunea a aranjat în 1903 în frunțașă comună Poiana o expoziție de oi de prăsilă, împreună și ea cu împărțire de premii în bani.

La 1902 Reuniunea în frățească conlucrare cu harnica »Reuniune a sodaliilor români din Sibiiu« și la inițiativa acesteia, aranjază prima expoziție cu obiecte de industria de casă (lucrurile de mână femeesc) și din industria profesională (lucrurile săvîrșite de meseriași). Anul 1902 face epocă în istoria dezvoltării industriei noastre de casă. Albumurile Reuniunii de cusături și țesături cu modele originale și albumul litografiat în colorii, pentru cari Reuniunea a adus mari jertfe, vor păstra și răspîndi podoabele naționale, datorite înțelepciunii țărâncei noastre.

